

Rogaland
fylkeskommune

Regionalplan for Preikestolen og Lysefjordområdet

Planprogram

Foto: Richard James

Forslag til planprogram - Regionalplan for Preikestolen og Lysefjordområdet

Innholdsfortegnelse

1 Innledning

2 Regionalplan for Preikestolen og Lysefjordområdet

2.1 Bakgrunn for planarbeidet

2.2 Planarbeidet

3 Preikestolen og Lysefjordområdet

3.1 Beskrivelse av Lysefjordområdet

3.1.1 Natur og landskap

3.1.2 Områdets attraktivitet som reisemål

3.1.3 Vannkraftproduksjon og energiknutepunkt

4 Rammer og føringer for planarbeidet

4.1 Nasjonale forventninger til regional planlegging

4.2 Nasjonale mål

4.3 Utviklingsplan for Rogaland - Regional Planstrategi 2021-2024

4.4 Regionale planer og strategier

4.4.1 Fylkesdelplan for Preikestolområdet

4.4.2 Regionalplan for friluftsliv og naturforvaltning

4.4.3 Regional plan for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei (Heiplanen)

4.4.4 Regionalplan for Jæren og Søre Ryfylke

4.4.5 Regionalplan for klimaomstilling

4.4.6 Regionalplan for vannforvaltning for Rogaland vannregion 2022-2027

4.4.7 Regionalplan for kulturmiljø

4.4.8 Nærings- og innovasjonsstrategien for Rogaland

4.4.9 Matstrategien for Rogaland

4.5 Verneområder og områder av nasjonal interesse

4.5.1 Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA)

4.5.2 Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane og Frafjordheiane landskapsvernområde

4.5.3 Naturreservater

4.5.4 Øvrige områder med nasjonale verneverdier

5 Planprosess, organisering og deltakelse

5.1 Politisk organisering

5.2 Administrativ organisering

5.3 Deltakelse og medvirkningsprosesser

5.4 Framdriftsplan

6 Aktuelle plantemaer

6.1 Kulturmiljø, natur- og landskap

6.1.1 Kulturmiljø

6.1.2 Natur- og landskap

6.2 Næringsvirksomhet

6.2.1 Reiselivsnæringen

6.2.2 Andre næringsinteresser

6.3 Friluftslivsinteresser

6.4 Tilkomstveier og trafikk til Lysefjordområdet

6.5 Innbyggere og lokalsamfunn

7 Planavgrensning

8 Planens konsekvenser - Konsekvensutredning

1 Innledning

Rogaland fylkeskommune skal utarbeide en regionalplan for Preikestolen og Lysefjordområde. Den skal erstatte fylkesdelplanen for Preikestolen fra 1992.

Samfunnet har vært gjennom store endringer i de 30 årene som har gått. Bruk av informasjonsteknologi, sterkere krav om bærekraftig utvikling og nye ønsker og behov fra turistene er bare noen eksempler.

Samfunnsendringene er viktige premissgivere når det gjelder utvikling av områdene rundt Preikestolen og Lysefjorden. Preikestolen er en av Norges mest besøkte turistdestinasjoner med sine unike naturkvaliteter. Lysefjorden byr på store opplevelser både til lands og til vanns. Preikestolen, og Lysefjordområdet har siden 1992 utviklet seg til å bli en attraktiv destinasjon med varierte tilbud og et sterkt varemerke. Den nye regionalplanen for Preikestolen og Lysefjordområdet vil bygge videre på fundamentet som er allerede etablert, og de styrkene som området har.

Samtidig står vi overfor utfordringer i årene som kommer. Globaliseringen har ført til sterk konkurranse om å tiltrekke seg turister. Turistdestinasjonene utfordres dermed stadig til å utvikle nye produkter som gjør stedet attraktivt. Tilbud som for eksempel selve opplevelsen, overnattingstilbud, tilgang til natur, lokal kultur og gjestfrihet er viktige. Å planlegge utvikling av turistdestinasjoner krever at dette ses i sammenheng. Samarbeid og koordinering mellom både private og offentlige aktører innen reiseliv og turisme er derfor viktig.

I dette bildet er det flere hensyn å ta. Vi skal ta vare på lokalsamfunnene, naturen, landskapet og kulturmiljø, og balansere dette opp mot hvordan vi tilrettelegger for den stadige økningen av turister. Reiselivet skal utvikles bærekraftig, og innbyggerne skal ivaretas. Regionalplanen for Preikestolen og Lysefjordområdet skal legge til rette for en bærekraftig utvikling av på en måte som ivaretar de ulike interessene og gjensidig styrker hverandre.

Planlegging handler om å se utfordringer og muligheter, og å finne et handlingsrom for utvikling av turisme innen både økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft.

Lysefjorden sett fra Ørnareiret innerst i Lysebotnen. Fra fjordheiane landskapsvernområde strekker seg langs fjorden til venstre og Lyses kraftproduksjon skimtes nede ved fjorden til høyre.

Foto: Øyvind Nesvåg

2 Regionalplan for Preikestolen og Lysefjordområdet

Preikestolen er en av Norges mest besøkte turistattraksjoner, med over 349 000 besøkende i 2022.

Foto: Ivars Utinans

2.1 Bakgrunn for planarbeidet

I 1992 ble Fylkesdelplan for Preikestolområdet vedtatt, og er fortsatt gjeldende. Rogaland fylkeskommune skal nå utarbeide en regionalplan for Preikestolen og Lysefjordområde som skal erstatte fylkesdelplanen fra 1992. I den nye planen skal hele Lysefjordområdet innlemmes og regionale ringvirkninger vurderes.

Turismen i Preikestolområdet har økt betraktelig de siste årene. Gruppene av tilreisende endres både når det gjelder opprinnelsesland, lengde på opphold og interesser, slik at tilbudet til turistene bør tilpasses denne utviklingen. Dette gjør det nødvendig å ta flere planhensyn enn da fylkesdelplanen ble utarbeidet. Aktiviteter og utvikling i Preikestolområdet henger sammen med andre deler av Lysefjordområdet, noe som gjør det nødvendig å vurdere planavgrensningen som gjelder i dag.

Flere internasjonale forpliktelser (klima og naturmangfold, FNs bærekraftsmål) og nasjonale føringer, eksisterende planer og verneområder vil være førende for arealdisponeringen og utviklingen i området. Planen skal se disse i sammenheng.

2.2 Planarbeidet

Det er mange regionale og nasjonale interesser knyttet til natur, kulturmiljø, landskap, friluftsliv, reiseliv og andre næringer i Preikestol- og Lysefjordområdet.

Hensikten med planarbeidet er å bevare natur, kulturmiljø og landskap i Preikestol- og Lysefjordområdet. Samtidig skal planen legge til rette for friluftsliv, reiseliv og andre næringer, samt bidra til at utviklingen skjer på lokalsamfunnets premisser.

Regionalplanen vil gjennom klare målsettinger, bruk av retningslinjer, og tiltak beskrevet i planens handlingsprogram bidra til en bærekraftig utvikling for Preikestolen og Lysefjordområdet.

Dette planprogrammet gir en oversikt over organisering, framdrift, problemstillinger, utredningsbehov og avgrensning av planområdet.

Naturforvaltning, kulturmiljøforvaltning, friluftsliv, reiseliv og turisme er sentrale temaer i planarbeidet. Regionale ringvirkninger med vekt på reiseliv og turisme vil stå sentralt. Andre temaer kan komme opp i løpet av arbeidsprosessen.

Regionalplan for Preikestolen og Lysefjordområdet skal:

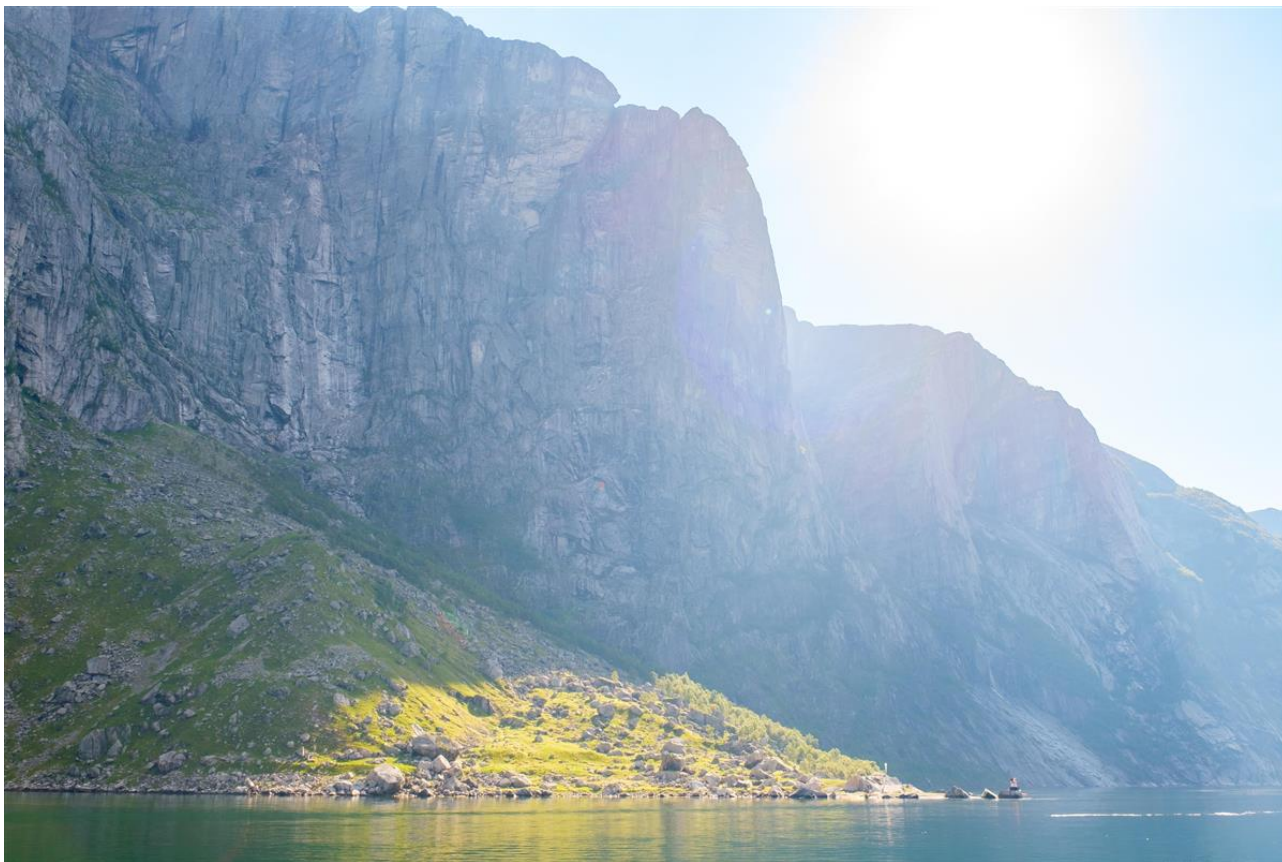
- Gi en samlet oversikt over nasjonale og regionale interesser i Lysefjordområdet, og gi tydelige føringer som definere mulighetsrommet for videre utvikling i området.
- Samle og formidle informasjon om natur-, kulturmiljø-, landskaps-, friluftslivs- og reiselivsverdier i Lysefjordområdet.
- Gjøre rede for utfordringer, og foreslå løsninger.
- Samordne ressurser og virkemidler mellom aktørene.

Gjennom planarbeidet skal det utarbeides mål for utvikling i området, for eksempel for:

- Naturforvaltning
- Kulturmiljøforvaltning
- Friluftsliv
- Turisme, reiseliv og andre næringsinteresser
- Landskap
- Regionale ringvirkninger

Konkretisering av planen skjer gjennom planarbeidet, og i samarbeid med kommunene, regionale myndigheter og andre interessenter. Sentralt i planprosessen vil være avveininger mellom bruk og vern knyttet til natur, kulturmiljø og landskap, og samtidig legge til rette for reiseliv og næring.

3 Preikestolen og Lysefjordområdet

En lang, dyp fjord med høye, stupbratte fjell karakteriserer Lysefjordområdet. Kjeragmassivet har den høyeste toppen som rager 1 084 meter over havet, her med Geitneset nede ved fjorden badet i sol.

Foto: Øyvind Nesvåg

3.1 Beskrivelse av Lysefjordområdet

Lysefjorden er 42 kilometer lang og er på det dypeste 456 meter dyp. Den er resultatet av isbreer som har gravd ut fjellmasser under seg over lang tid. Når isen har smeltet har fjorden blitt fylt opp av havet. Noen steder har isbreen lagt igjen løsmasser. Noen steder har den gravd dypere enn andre steder. Dette gjør at Lysefjorden består av flere terskler og bassenger. Fjorden strekker seg fra øst ved Lysebotn, mot sør/vestlig retning ved utløpet til Høgsfjorden.

Lysefjorden er omkranset av bratte lier og steile fjellvegger. Mange av dem stuper 6-700 meter ned i fjorden. De høyeste fjellveggene er omkring 1 000 meter over havoverflaten. Kjerag rager 1 084 meter over havet og er Lysefjordens høyeste fjelltopp.

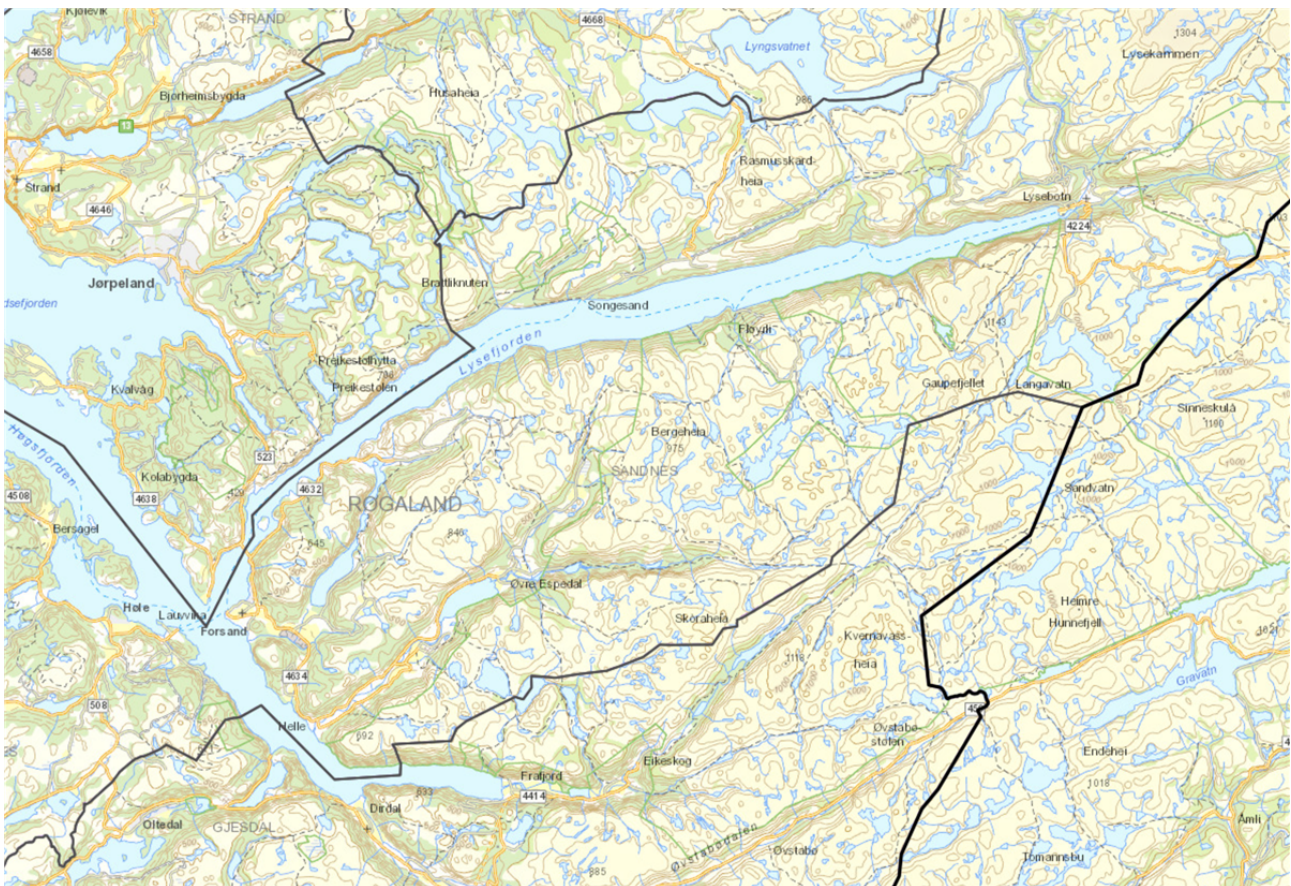
Hei- og fjellområdene er en naturlig del av det sammenhengende fjordlandskapet, og natur- og kulturmiljøet.

I ytre del av Lysefjorden er det gode veiforbindelser. På sørsiden av Lysefjorden er det bilvei langs fjorden inn til Eiane, og videre inn til Fossmork. På nordsiden går fylkesveien fra Lauvik, og Oanes, forbi Høllesli hvor veien vender nordover vekk fra fjorden og mot Jørpeland.

Til midtre del av fjorden er det bilvei fra Årdal til Songesand over Lyngsheia. Ved for mye snø kan veien bli stengt for lengre perioder.

I indre del av fjorden er det bilvei fra Lysebotn og over til Sirdal. Denne veien er vinterstengt av hensyn til villreinbestanden i området.

Det går rutebåtforbindelse mellom Lauvik, Forsand, Songesand, Flørli og Lysebotn. Båten stopper ved mindre kaianlegg dersom det er passasjerer som skal på eller av.

Kartet viser kommunegrenser, veier og båtruter til Preikestolen og Lysefjordområdet. Kilde: Temakart-Rogaland

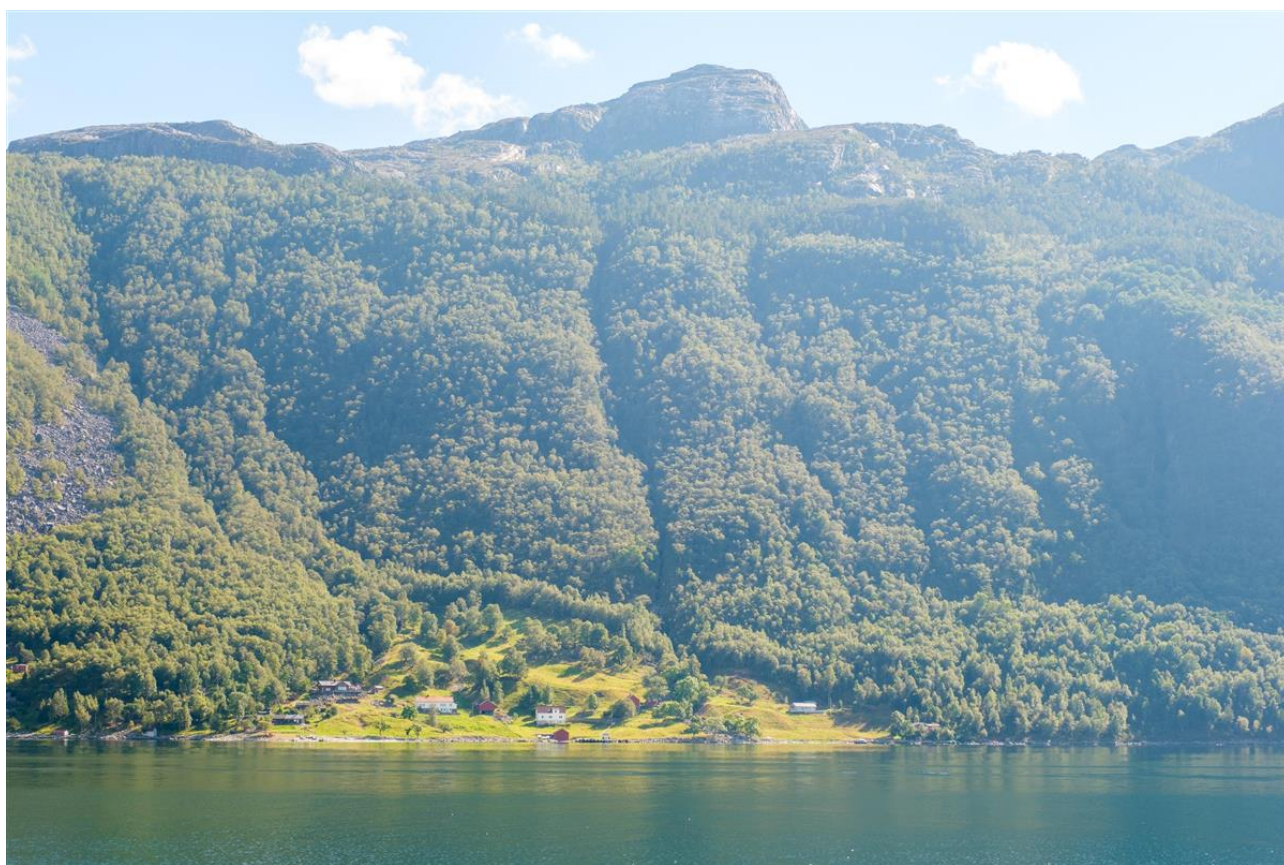
Se kartutsnitt med kommunegrenser, veier og båtruter i Temakart-Rogaland.

3.1.1 Natur og landskap

Landskapet kan beskrives som mektig og kontrastfylt, med steile og nærmest parallelle fjellsider, fjordbunn og enkelte grønne flekker med egenartede og harmoniske gårder i fjellsidene og på strandflatene. Landskapet i heiene rundt Lysefjorden er til dels prega av vannkraftutbyggingene, gjennom kraftlinjer, oppdemmede vann, demninger og anleggsveger. Også i selve Lysebotn er sporene etter den moderne kraftproduksjonen fremtredende. Ved Lysefjordbrua, ytterst i fjorden, finnes endel hyttebebyggelse og reiselivsanlegg.

Det er mange urørte naturområder med viktige naturverdier langs Lysefjorden og i heiområdene omkring fjorden. Det er dokumentert viktige regionale og nasjonale naturverdier, både gjennom fylkesdelplanen for Preikestolen, og Miljødirektoratet sine vurderinger i 2021 som konkluderer med at faglige kriterier for å vurdere nasjonalpark er til stede i Preikestolområdet.

Det finnes flere landskapsvernområder og naturreservater i fjell- og heiområdene omkring Lysefjorden (kapittel 4.5).

Lysefjorden har mektige og frodige fjellsider med flere små grønne flekker nede langs fjorden. I Kallali har det vært drevet gårdsbruk gjennom hundrevis av år.

Foto: Øyvind Nesvåg

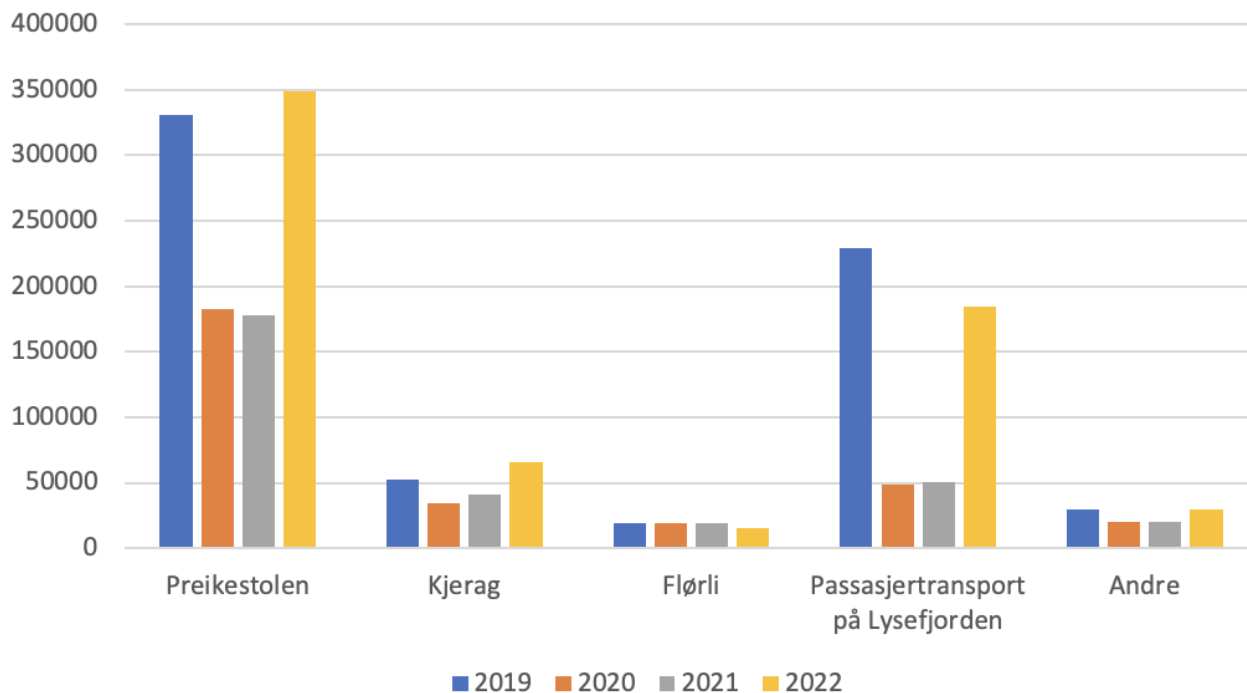
3.1.2 Områdets attraktivitet som reisemål

Preikestolen hadde i 1992, da fylkesdelplanen for Preikestolen ble utarbeidet, rundt 50 000 besøkende. I 2019 i overkant av 330 000 besøkende og i 2022, 349 000 besøkende. Det var i 2019 omkring 50 000 besøkende til Kjerag, og i 2022 omkring 60 000 besøkende. Trafikktall viser at det i 2019 var mer enn 229 000 som reiste med rutebåt og fjordcruise. I 2019 var det i overkant av 229 000 som reiste med rutebåt og fjordcruise. Antall

besøkende til Flørli er økende, og det var om lag 19 000 besøkende både i 2019 og i 2022. Fall i besøkstall i 2020 og 2021 skyldes virkninger av koronaepidemien.

Det er de samlede natur-, landskaps- og kulturmiljøverdiene i Lysefjorden som gjør området attraktivt for turister.

Besøkstall for Lysefjorden 2018 og 2019 (etter kategori)

Tabell 1.: Tabellen viser besøkstall til Lysefjordområdet i perioden 2019-2022. Kilde: Årsrapport 2022 Lysefjorden utvikling.

Besøkstall 2019:

- Totalt 662 325 besøkende
- Preikestolen 331 124 besøkende
- Kjerag 52 791 besøkende
- Flørli 19 000 besøkende
- Lysefjorden 229 410 besøkende
- Andre 30 000 besøkende

Besøkstall 2020:

- Totalt 303 906 besøkende
- Preikestolen 182 546 besøkende
- Kjerag 34 015 besøkende
- Flørli 19 000 besøkende
- Lysefjorden 48 345 besøkende
- Andre 20 000 besøkende

Besøkstall 2021:

- Totalt 308 299 besøkende
- Preikestolen 177 612 besøkende
- Kjerag 40 937 besøkende
- Flørli 19 000 besøkende
- Lysefjorden 50 750 besøkende
- Andre 20 000 besøkende

Besøkstall 2022:

- Totalt 644 053 besøkende
- Preikestolen 348 482 besøkende
- Kjerag 65 798 besøkende
- Flørli 15 000 besøkende
- Lysefjorden 184 773 besøkende
- Andre 30 000 besøkende

3.1.3 Vannkraftproduksjon og energiknutepunkt

Den gamle kraftstasjonen på Flørli åpnet i 1918. I dag blir den brukt til reiselivsformål.

Foto: Øyvind Nesvåg

Lysefjorden har siden Flørli kraftstasjon åpnet i 1918, blitt brukt til vannkraftproduksjon. Dagens kraftstasjon i Flørli åpnet i 1999, og har en årsproduksjon på 250 GWh.

Lysebotn kraftverk I åpnet i 1953, og ligger ved Lysebotn, innerst i fjorden. Meldt årsproduksjon var på 1 194 GWh. Nye Lysebotn kraftverk II åpnet i 2018 og har en ny samlet årsproduksjon på 1 500 GWh. Behovet for mer effekt i kraftsystemet gjør at en ser på mulig fortsatt drift av 120 MW i gamle Lysebotn kraftverk.

I Lysebotn ligger også Tjodan kraftverk som ble åpnet i 1985, og som har mildere årsproduksjon på 327 GWh. Mesteparten av vannføringen til kraftverkene kommer fra nedbørsfeltene til Årdalsvassdraget og Lysevassdraget.

Det er to mikrokraftverk i Lysefjorden, ett ved Fossmark og ett i Eiaåna. Det er også under oppføring to kraftverk i tilknytning til Daladalen, Nordåna kraftverk (2 MW) og Dalaåna kraftverk (9,9 MW) som har utløp ved Tuftene i Lysefjorden.

Deler av Statnetts overføringslinjer i Vestre korridor av sentralnett passerer gjennom Lysebotn. Det går også kraftoverføringslinjer fra kraftverkene i Lysebotn og til Jæren. Statnett har under bygging ny 420 kilovolt-linje (kV-linje) fra Lysebotn til Fagrafjell på grensen mellom kommunene Sandnes og Time.

Kraftlinjer strekker seg oppover fjellsidene innerst i Lysebotnen.

Foto: Øyvind Nesvåg

4 Rammer og føringer for planarbeidet

Plan- og bygningsloven styrer et helhetlig og sammenhengende plansystem, der det er gitt ulik myndighet til ulike forvaltningsnivåer, stat, fylke og kommune. Fylkeskommunen er regional planmyndighet og skal koordinere regional planlegging med deltakelse fra kommune og stat.

Det er viktig å sikre koblinger mellom målene i vedtatt Utviklingsplan for Rogaland – Regional planstrategi 2021-2024 ved utarbeidelse av den regionale planprosessen, og nasjonale forventninger og mål.

Der det er relevant vil forholdet til aktuelt lovverk bli gjort rede for. Aktuelle lover kan for eksempel være friluftsløven og naturmangfoldloven, med flere.

4.1 Nasjonale forventninger til regional planlegging

Regjeringen legger hvert fjerde år fram nasjonale forventninger som skal følges opp i fylkeskommunens og kommunenes arbeid med planstrategier og planer. Forventningene legges også til grunn for statlige myndigheters medvirkning i planleggingen.

Ifølge Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging, som ble fastlagt i 2019, står Norge overfor fire store utfordringer:

- Å skape et bærekraftig velferdssamfunn
- Å skape et økologisk bærekraftig samfunn gjennom blant annet en offensiv klimapolitikk og en forsvarlig ressursforvaltning
- Å skape et sosialt bærekraftig samfunn
- Å skape et trygt samfunn for alle

FN har vedtatt 17 bærekraftsmål for perioden fram mot 2030. De nasjonale forventningene sier også at bærekraftsmålene skal ligge til grunn for fylkeskommunenes og kommunenes planlegging.

Regionalplanen skal bidra til å avklare ulike interesser i arealforvaltningen og balansere mellom bruk og vern av Lysefjordområdet.

Selv om alle målene er viktige, er det særlig relevant å trekke fram disse fem:

- 11. Bærekraftige byer og lokalsamfunn
- 13. Stoppe klimaendringene
- 14. Livet i havet
- 15. Livet på land
- 17. Samarbeid for å nå målene

4.2 Nasjonale mål

Det er flere stortingsmeldinger som legger føringer for ivaretagelse av natur, friluftsliv, kulturmiljø og reiselivsutvikling.

Stortingsmelding 14 (2015-2016) Natur for livet – Norsk handlingsplan for naturmangfold

Meldingen beskriver hvordan regjeringens politikk skal bidra til å ta vare på naturmangfoldet. Politikken vil bidra til å nå nasjonale og internasjonale mål på området. Meldingen beskriver hvilke utfordringer vi står overfor, og hvilke virkemidler regjeringen vil bruke. Regjeringen vil bidra til at dagens bruk av naturen er bærekraftig, hindre at arter utrykkes og naturtyper forsvinner, og videreføre arbeidet med å bevare et representativt utvalg av norsk natur. Virkemidlene skal være effektive og målrettede.

Stortingsmelding 18 (2015-2016) Friluftsliv – Natur som kilde til helse og livskvalitet

Gjennom meldingen vil regjeringen bidra til at enda flere driver med friluftsliv, og får oppleve friluftsliv som en kilde til bedre helse og høyere livskvalitet. Meldingen omfatter tiltak og føringer innenfor både motivering og rekruttering til friluftsliv, og innenfor forvaltning av områder for friluftsliv. Regjeringen vil prioritere friluftsliv i nærmiljøet, slik at alle kan delta. Barn og unge er prioriterte målgrupper. Meldingen inneholder også blant annet tiltak og føringer for å ivareta arealer for friluftsliv i fjellområder med stort utbyggingspress.

Stortingsmelding 16 (2019-2020) Nye mål i kulturmiljøpolitikken – Engasjement, bærekraft og mangfold

Kulturmiljø er et felles gode og en viktig samfunnsressurs som kan bidra til både miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft. Meldingen presenterer tre nye nasjonale mål i kulturmiljøpolitikken, med vekt på engasjement, bærekraft og mangfold. Med denne meldingen innfører regjeringen begrepet "kulturmiljø" som samlebetegnelse. Begrepet understreker betydningen av helhet og sammenheng, samtidig gjøres tilknytningen til den øvrige klima- og miljøpolitikken tydeligere. Meldingen beskriver status, utfordringer, muligheter og tiltak i kulturmiljøpolitikken. Blant annet vil regjeringen utarbeide en ny kulturmiljølov og strukturere og samordne bevaringsarbeidet slik at de tre nasjonale målene nås.

Stortingsmelding 19 (2016-2017) Opplev Norge – unikt og eventyrlig

Meldingen presenterer regjeringens politikk for en bærekraftig og lønnsom reiselivsnæring. Med utgangspunkt i den siste tids utvikling i reiselivet skisserer meldingen de muligheter og utfordringer som næringen står overfor og redegjør for hvordan regjeringen vil styrke grunnlaget for næringens utvikling.

Stortingsmelding 5 (2019-2020) Levende lokalsamfunn for fremtiden – Distriktsmeldingen

Meldingen legger vekt på at det viktigste for levende lokalsamfunn i hele Norge er et næringsliv som opprettholder og skaper nye lønnsomme arbeidsplasser. Meldingen viser at gjennom å satse på arbeids-, nærings- og skattepolitikken fører regjeringen en politikk som gir folk en jobb å gå til, og som gjør at bedriftene kan vokse og skape framtidens jobber.

4.3 Utviklingsplan for Rogaland - Regional Planstrategi 2021-2024

Utviklingsplan for Rogaland – Regional planstrategi 2021-2024, heretter kalt Utviklingsplan for Rogaland, er førende for planarbeidet i Rogaland fylkeskommune.

Visjonen for fylket er:

Bærekraftig utvikling og sterke fellesskap i hele Rogaland

Det er fire langsiktige utviklingsmål for Rogaland som skal støtte opp under visjonen.

Mål 1: Klimaomstilling og livskraftig naturmiljø

Mål 2: Konkurransedyktig region

Mål 3: Helsefremmende og inkluderende samfunn

Mål 4: Attraktive lokalsamfunn, tettsteder og byer

Vi ser i Utviklingsplanen for Rogaland at fylkesdelplanen for Preikestolområdet skal revideres i planperioden 2021-2024, og at Lysefjorden foreslås innlemmet i planområdet.

4.4 Regionale planer og strategier

I tillegg til fylkesdelplan for Preikestolområdet, er det flere regionale planer og statlige vedtak som berører hele eller deler av Lysefjordområdet og store omkringliggende områder. Herunder Heiplanen, Regional plan for Jæren og Søre Ryfylke, og Frafjordheiene landskapsvernområde. Det er imidlertid ikke en samlet regionalplan som ser de regionale og nasjonale interessene samlet for hele Lysefjordområdet.

4.4.1 Fylkesdelplan for Preikestolområdet

Fylkesdelplan for Preikestolområdet er gjeldende.

Planens hovedmål er å verne natur og landskap i Preikestolområdet og samtidig legge til rette for reiseliv og næring knyttet til dette. Preikestolområdet skal være et lokalt, regionalt og nasjonalt visningsområde for norsk natur, kultur og reiseliv.

Planen bygger på en naturbasert reiselivsstrategi der naturopplevelse gjennom egenaktivitet er det sentrale. Utviklingen av reiseliv knyttet til opplevelse av miljø og naturkvaliteter gir mulighet for å forene næringens interesser og utviklingsmuligheter med lokale og nasjonale verneinteresser i området.

4.4.2 Regionalplan for friluftsliv og naturforvaltning

Regionalplan for friluftsliv og naturforvaltning er gjeldende.

Fylkeskommunen har gjennom friluftsloven ansvar for å sikre allemannsretten – en svært viktig del av norsk kultur og dagligliv. Den har også ansvar for å forvalte naturen gjennom planlegging etter plan- og bygningsloven, og etter naturmangfoldloven. Fylkeskommunen har etter viltloven ansvar for viltforvaltningen for en rekke arter, og har etter lakse- og innlandsfiskloven ansvar for innlandsfiskeforvaltningen i fylket.

Planens hovedmål er blant annet:

- å sikre god tilgang og miljøvennlig transport til friluftslivsområder
- å opprettholde mangfoldet og det totale arealet av naturområder i Rogaland
- å bevare det tradisjonelle friluftslivet og legge til rette for nye friluftslivsaktiviteter
- å sikre sterk, tydelig og kunnskapsbasert naturforvaltning

4.4.3 Regional plan for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei (Heiplanen)

Regional plan for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei (Heiplanen) er gjeldende.

Hovedintensjonen med planen er å ivareta sammenhengende leveområder for villreinen samtidig som det blir lagt til rette for bygde- og næringsutvikling i bygdene rundt heiene. Gjennom Heiplanen er det fastsatt en klar grense for et Nasjonalt villreinområde (NVO) som ivaretar villreinens arealbruk til ulike årstider. Det er også retningslinjer og føringer for en helhetlig arealforvaltning i området som også ivaretar lokalsamfunnenes behov for en langsiktig positiv utvikling.

Planen omfatter 18 kommuner. I Rogaland er kommunene Suldal, Hjelmeland, Forsand og Gjesdal med i planen.

Det er et handlingsprogram til Heiplanen med satsningsområdene:

- bygde og næringsutvikling
- helhetlig arealforvaltning
- kommunal planoppfølging
- kunnskapsbasert planlegging og utvikling

Vannforskriften som er en sentral del av Norges oppfølging av EUs vanndirektiv (2000/60/EF), deler Norge inn i vannregioner som alle har en regionalplan for vannforvaltning. Formålet er å beskytte vannmiljøet mot forringelse, samt forbedre og gjenopprette miljøtilstanden der forholdene ikke er gode nok.

Regionalplan for vannforvaltning for Rogaland vannregion 2022-2027 med tilhørende tiltaksprogram beskriver miljømålene som skal nås i vassdrag og kystvann i Rogaland vannregion, og hvilke tiltak som skal til for å nå målene.

4.4.7 Regionalplan for kulturmiljø

Rogaland fylkeskommune lager en Regionalplan for kulturmiljø, som vil vise kulturarven i fylket og se på hvordan denne kan utvikles, bevares og formidles i framtiden.

Den endelige planen skal gi en oversikt over kulturarven i fylket, og gi mål og føringer for den regionale kulturmiljøpolitikken. Planen vil inneholde oversikt over kulturarv og kulturmiljø, mål, planretningslinjer og et handlingsprogram som viser planlagte tiltak.

4.4.8 Nærings- og innovasjonsstrategien for Rogaland

Rogaland fylkeskommune skal bidra til næringsutvikling og innovasjon og styrke sin rolle som samfunnsutvikler. Fylkeskommune skal spille en aktiv og stimulerende rolle i utviklingen av fylket basert på FNs bærekraftsmål, i tillegg til tre grunnleggende prinsipper for næringsutvikling: kompetanse, omstillings- og endringsvilje samt koordinering og samarbeid.

Nærings- og innovasjonsstrategien er førende og gir retning for fylkeskommunens prioriteringer på tre tematiske satsingsområder:

1. Ren energi og maritim framtid
2. Mat
3. Reiseliv og opplevelse

4.4.9 Matstrategien for Rogaland

Rogaland fylkeskommune lager en Matstrategi for Rogaland, som skal være ferdig innen utgangen av 2022. Matstrategien skal utarbeides som et samlende og overbyggende styringsdokument. Relevante virkemidler og satsinger fra Regionalplan landbruk, Regionalplan sjøarealhavbruk og Strategi for bioøkonomi skal samordnes og inngå i strategien, og disse utgår som egne styringsdokument.

Matstrategien skal konkretisere og tydeliggjøre fylkeskommunens ambisjoner, rolle, og virkemidler i utviklingen av Rogaland som matfylke.

4.5 Verneområder og områder av nasjonal interesse

Det ligger flere naturreservater og landskapsvernområder i heiområdene omkring Lysefjorden, og selve Lysefjorden er inntatt i nasjonalt register for kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA).

4.5.1 Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA)

KULA er et landsdekkende register over de kulturhistorisk viktigste landskapene i Norge.

Registeret er opprettet av Riksantikvaren, på bestilling fra Klima- og miljødepartementet. Registeret skal være et kunnskapsgrunnlag og forvaltningsverktøy for kommuner og andre myndigheter som påvirker og styrer utviklingen av landskap. Det klargjør hvilke landskap det knytter seg nasjonale interesser til, hva disse består i og hvordan de bør ivaretas.

Dette skal bidra til en god forvaltning av landskap generelt, og disse nasjonalt viktige landskapene spesielt, og gi økt forutsigbarhet i arealplanleggingen. Lysefjorden er ett av KULA-områdene i Rogaland. I registeret er områdets sårbarhet beskrevet og det gis råd om forvaltning.

4.5.2 Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane og Frafjordheiane landskapsvernområde

Landskapsvernområdene har egne verneforskrifter som skal sikre verneformålet, og som derfor begrenser menneskelig aktivitet innenfor verneområdet.

Forvaltning av landskapsvernområdene ivaretas av Verneområdestyret for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane landskapsvernområde (SVR).

Verneområdestyret for SVR har forvaltningsmyndighet for til sammen 17 store og små verneområder.

Disse fordeler seg på:

- syv landskapsvernområder
- to biotopvernområder
- åtte naturreservater

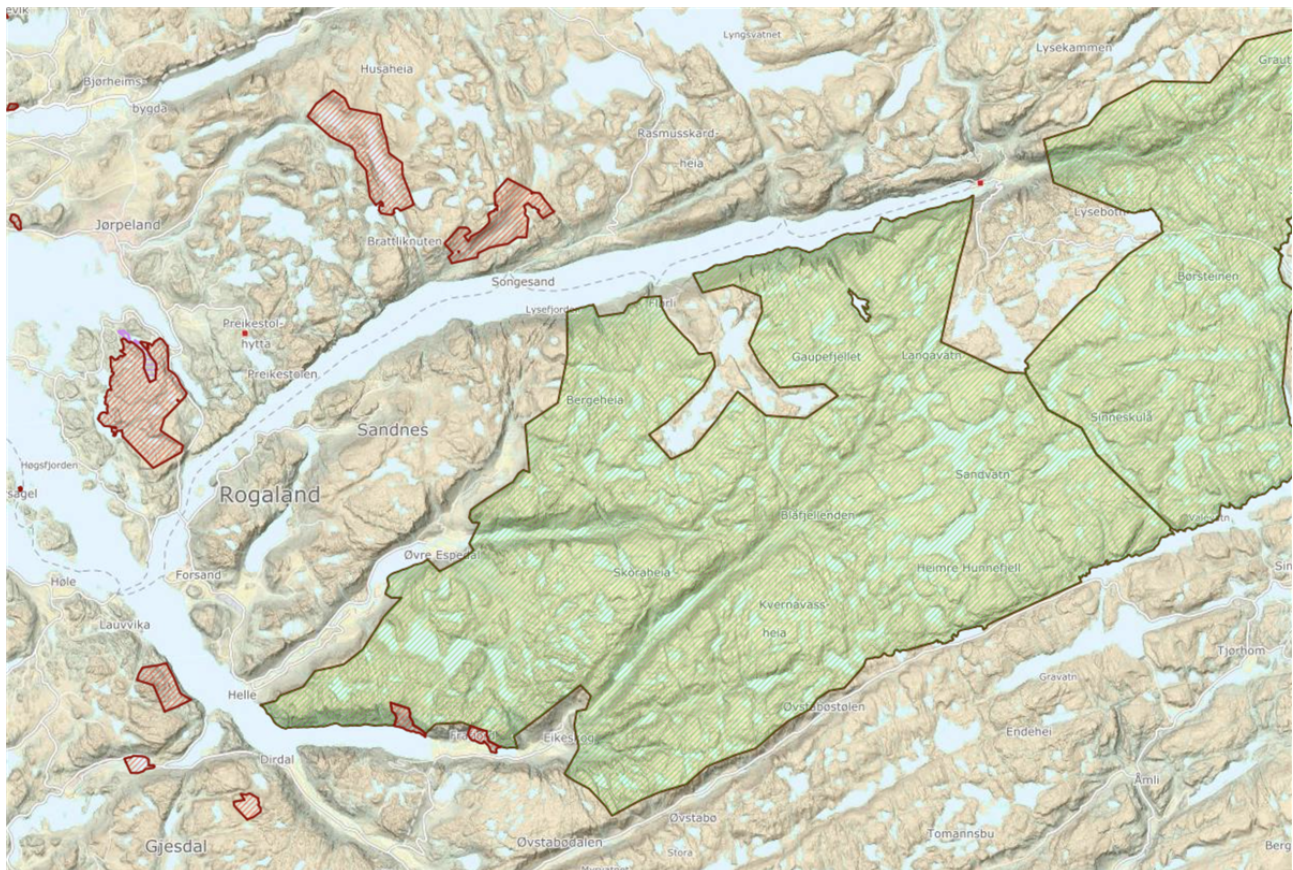
som ble etablert mellom 1986 og 2019.

De 17 verneområdene har et samlet areal på 3 566 kvadratkilometer, og er det nest største sammenhengende verna areal i landet.

Innenfor verneområdene er det verneforskriftene som er bestemmende.

4.5.3 Naturreservater

I heiene nord for Lysefjorden ligger det tre naturreservater. Dette er naturreservatene Hesten (10 708 dekar), Longavatn (7 915 dekar) og Skurvedalen (5 629 dekar). Naturreservatene har egne verneforskrifter som skal sikre verneformålet, og som derfor begrenser menneskelig aktivitet innenfor verneområdet.

Kartet viser de tre naturreservatene i heiene nord for Lysefjorden (røde skraverte områder), og Fra fjordheiane og Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane landskapsvernområder (grønne skraverte områder). Kilde: Temakart-Rogaland

Se kartutsnitt av naturreservater i Temakart-Rogaland.

4.5.4 Øvrige områder med nasjonale verneverdier

I stortingsmelding 14, Natur for livet (2015–2016), er det uttrykt behov for en avgrenset supplering av verneområder med naturtyper som i dag er mangelfullt dekket i landet.

Statsforvalteren i Rogaland og Miljødirektoratet har på oppdrag fra Klima- og miljødepartementet gjort en faglig vurdering i 2021, hvor det framgår at Preikestol-området har naturverdier som faglig sett kvalifiserer til å vurdere en verneprosess for nasjonalparkstatus.

Grunnet manglende lokal aksept valgte Miljødirektoratet å ikke foreslå en videre prosess for utredning av nasjonalpark.

5 Planprosess, organisering og deltakelse

Fylkestinget er regional planmyndighet etter plan- og bygningslovens kapittel 8 (regional planlegging), og det er fylkestinget som vedtar den regionale planen når den er ferdig.

Fylkesutvalget er delegert myndighet til å sende planprogram og forslag til regionalplan på høring.

Ved utarbeidelse av en regionalplan og gjennomføring av planprosessen er det behov for å etablere en prosjektorganisasjon som sikrer at kommuner, andre offentlige myndigheter, næringsinteresser og andre brukerinteresser gis gode muligheter for medvirkning i planprosessen.

5.1 Politisk organisering

Rådet for planprosessen består av politikere fra fylkeskommunen og kommunene Sandnes, Strand, Hjelmeland, Gjesdal, Stavanger og Sirdal. Statsforvalteren deltar som statens representant. Gruppens mandat vil være å gi råd og innspill til arbeidet med planen.

Rådet ledes av fylkesordfører og fylkesvaraordfører er nestleder.

5.2 Administrativ organisering

Det er etablert en prosjektgruppe med administrative representanter fra kommunene og andre aktuelle myndigheter. Gruppens mandat vil være å gi politisk rådgivende gruppe for planprosessen anbefalinger og innspill til arbeidet med planen.

5.3 Deltakelse og medvirkningsprosesser

Det er etablert en bredt sammensatt referansegruppe med deltakelse fra kommuner, næringsliv og organisasjoner som kan ha interesse av planen. Referansegruppen orienteres om arbeidet når det er hensiktsmessig og vil bli gitt mulighet til å gi innspill.

Medlemmene i referansegruppen forventes å ha verdifull kompetanse innenfor sine interesseområder, og kan ha kunnskap og innspill som er av stor betydning å få vurdert i planprosessen. Referansegruppen gir råd og innspill til arbeidet med regionalplanen.

Referansegruppen inviteres til workshops, temamøter, og hørings- og informasjonsmøter.

1. september 2022 ble det gjennomført befaring i store deler av Lysefjordområdet, her fra besøket ved Flørli. Folkevalgte, nærings- og reiselivsinteresser og representanter fra kommuner, fylkeskommunen og statsforvalteren deltok.

Foto: Øyvind Nesvåg

5.4 Framdriftsplan

Det er behov for oppdatering og sammenstilling av kunnskapsgrunnlag for planområdet, blant annet om naturverdier og kulturmiljø, og det er mange interessenter og aktører som har planer og interesser i Lysefjordområdet. Det er derfor viktig å ha tilstrekkelig tid både til å sammenstille kunnskapsgrunnlaget og til å sikre gode medvirkningsprosesser for disse gruppene.

Aktiviteter	2022				2023				2024			
	K1	K2	K3	K4	K1	K2	K3	K4	K1	K2	K3	K4
Utarbeide planprogram												
Kunnskapsgrunnlag												
Politisk oppstartssak	X											
Møter - Medvirkning												
Vedtak FU, sende på høring			X									
Høring (6 uker)												
Vedtak av planprogram (FU)				X								
Utarbeide regional plan												
Kunnskapsgrunnlag												
Møter - Medvirkning												
Skriving av plandokument												
Politisk vedtak									X			
Planhøring (10 uker)												
Vedtak av plan (FU/FT)												X

Tabellen viser planlagt framdriftsplan med milepæler for planprosessen fra 2022 til 2024. Grønne celler viser framdrift for utarbeidelse av planprogram og blå celler viser utarbeidelse av plandokument.

Utarbeide planprogram:

- Kunnskapsgrunnlag: kvartal en til fire 2022
- Politisk oppstartssak: kvartal en 2022
- Møter - medvirkning: kvartal en til to 2022
- Vedtak fylkesutvalg (sende på høring): kvartal tre 2022
- Høringsperiode: seks uker i kvartal tre og fire 2022
- Vedtak av planprogram (fylkesutvalg): kvartal fire 2022

Utarbeide regionalplan:

- Kunnskapsgrunnlag: kvartal en 2022 til kvartal fire 2023
- Møter - medvirkning: kvartal fire 2022 til kvartal en 2024
- Skriving av plandokument: kvartal to til fire 2023
- Politisk vedtak: kvartal en 2024
- Planhøring (ti uker): kvartal en til to 2024
- Vedtak av plan (fylkesutvalg og fylkesting): kvartal fire 2024

6 Aktuelle plantemaer

For å kunne forvalte arealene på en bærekraftig måte er det nødvendig med god kunnskap om verdiene og ressursene i Lysefjordområdet. Valgene, avveiningene og kompromissene som planarbeidet fører til, skal være tuftet på fakta og et godt kunnskapsgrunnlag. Derfor er en sentral del av arbeidet med regionalplanen å ha et kunnskapsgrunnlag basert på forskning, fakta og faglige utredninger.

Arealendringer og endringer i menneskelig aktivitet vil over tid påvirke natur- og landskapsopplevelsen. For eksempel kan bygging av kraftlinjer, hyttefelt, veier og andre tekniske installasjoner redusere kulturmiljø, natur- og landskapsverdiene. Dette kan redusere Lysefjordområdets attraktivitet for friluftsliv og for turister og dermed også redusere potensialet for næringsbasert reiselivsutvikling. En kartlegging av arealendringer og endringer i menneskelig aktivitet i Lysefjordområdet vil derfor være et viktig grunnlag ved utarbeidelse av regionalplanen.

Kunnskapsgrunnlaget vil gi politikerne mulighet til å definere en arealpolitikk og forvaltningspraksis for fremtidig vern og bruk av Preikestolen og Lysefjordområdet. Kunnskapsgrunnlaget vil inneholde fakta som fylkeskommunen trenger for å følge med på utviklingen i Lysefjordområdet, og som kommunene kan bruke i sin planlegging.

Fylkeskommunen vil ta utgangspunkt i kunnskap som allerede finnes i ulike utredninger og rapporter, og vurdere om det er behov for supplering på enkelte områder. Som et utgangspunkt skal det gjennomføres en evaluering av den gjeldende fylkesdelplanen for Preikestolområdet.

I det følgende gjennomgås hva som planlegges gjort for å sammenstille og oppdatere kunnskapsgrunnlaget for ulike plantema og hvilke vurderinger planen er tenkt å dekke.

Bærekraftig utvikling innenfor planområdet er en overbyggende forutsetning for planarbeidet og skal ivaretas under hvert enkelt plantema. Hensynet til universell utforming der det er praktisk og økonomisk mulig, eller det følger av lovverket, er også en overbyggende forutsetning som skal vurderes for hvert enkelt plantema.

6.1 Kulturmiljø, natur- og landskap

6.1.1 Kulturmiljø

Den gamle og velholdte driftbygningen ved Håhelleren er et godt eksempel på de unike kulturmiljøene som finnes langs Lysefjorden.

Foto: Øyvind Nesvåg

Begrepet kulturmiljø er et samlebegrep for kulturminner og landskap. Kulturmiljø er en kilde til kunnskap, opplevelser og bruk. Kulturmiljø bidrar til stedsidentitet og til å gjøre områder attraktive. I tillegg kan kulturmiljø være en ressurs for næringsutvikling/turisme og verdiskapning.

Lysefjorden inngår i Riksantikvarens nyopprettede register over Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse i Rogaland (KULA). Kulturmiljøene fra 18- og 1900-tallet og det tilhørende kulturlandskapet er sterkt medvirkende til den storslåtte opplevelsen mange får når de besøker Lysefjorden.

Kulturminnene er med på å beskrive menneskets målestokk i et kraftfullt landskapsrom og fortelle om vår innflytelse i naturen. Betydningsfullt for landskapet og synlig i Lysefjorden er fjord- og fjellgårdene, samt kraftindustrien. Sporene av den tidlige kraftutbyggingen og dens utvikling i Rogaland er særlig godt representert ved Flørli.

Lysefjordsområdet har en rekke kulturmiljø og kulturminner av lokal, regional og nasjonal verdi. I den nasjonale kulturminnedatabasen Askeladden er det registrert automatisk freda kulturminner av nasjonal verdi hovedsakelig i Lysebotn og ved fjordens utløp. I tillegg finnes det arkeologiske kulturminner med uavklart vernestatus. Noen av disse bør avklares gjennom en arkeologisk overflateregistrering.

Registrering av, og informasjon om kulturminner fra nyere tid er gjort blant annet gjennom oppføringer i SEFRAK-registeret (byggningsregister for kulturminner), i kulturminneplanen til tidligere Forsand kommune og i

kulturminneregisteret til Sandnes kommune. Det finnes i dag ikke en samlet verdi- eller sårbarhetsvurdering av nyere tids og arkeologiske kulturminner og -miljø innenfor området. Sandnes kommune understreker at arbeidet med kulturminneplanen i Forsandsområdet ikke er ferdigstilt og at flere kulturminner antakelig vil bli identifisert og registrert gjennom kommunens arbeid.

I fylkesdelplan for Preikestolen er det lagt vekt på at "Kulturminner i landskapet skal registreres. Kulturminner som har kulturhistorisk verdi, eller verdi for forståelse av landskapet, landskapets bruk og for utviklingen av turisme skal sikres mot ødeleggelse." Dette er relevant og bør i hovedtrekk videreføres, og det understrekes at det dermed er behov for oppdatert og samlet kunnskap om kulturmiljøverdiene i området.

Det går frem av KULA-rapporten at det kulturhistoriske landskapet i Lysefjordområdet er sårbart for arealendringer og tiltak som forringer opplevelsese-, formidlings-, kunnskapsverdien. Videre går det frem at tilrettelegging for turisme bør skje skånsomt, og på landskapets premisser. Andre utfordringer som blir beskrevet er gjengroing av kulturlandskap og mangel på vedlikehold av verneverdig bygningsmasse. Rapporten gir råd om forvaltning av landskapet og bør legge føringer for det videre arbeidet med regionalplanen.

Hva vil vi?

Vi vil ta vare på og vedlikeholde kulturminner, kulturmiljø og det kulturhistoriske landskapet i Lysefjorden.

Vi vil sikre at ny arealbruk ikke ødelegger eller forringe kulturminner, kulturmiljø eller det kulturhistoriske landskapet. Vi vil sikre at nye tiltak begrenses og tilpasses, underordnes eller formgis i samspill med kulturminneverdiene i området/landskapet.

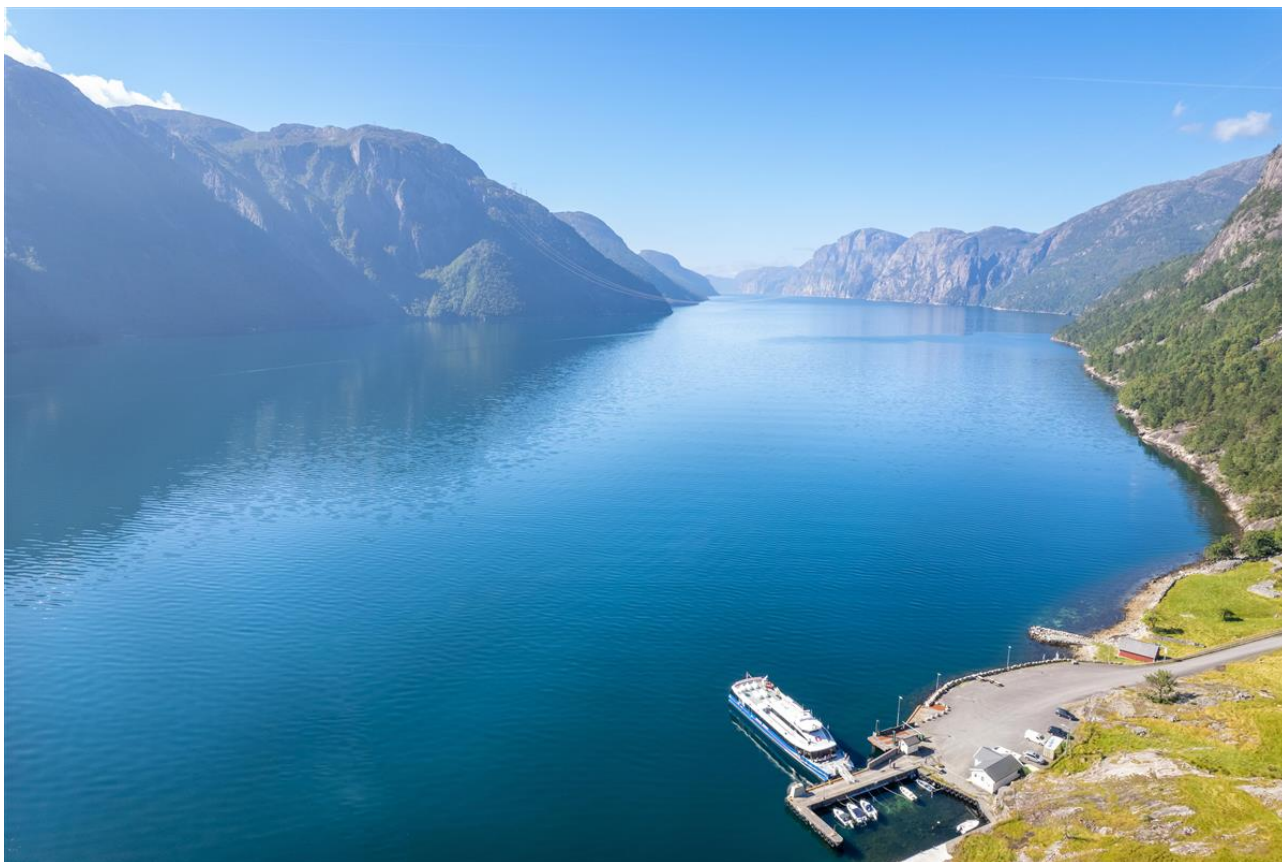
Hvordan skal vi få det til?

- Etablere god kunnskap om kulturminner og kulturmiljøet i Lysefjordområdet. Kunnskapen benyttes som planleggingspremiss før det eventuelt legges til rette for nye tiltak eller økt menneskelig aktivitet.
- Vi unngår tiltak og aktivitet som reduserer opplevelsen av kulturminner, kulturmiljøene og det kulturhistoriske landskapet.
- Vi viser kulturmiljø med stort potensial for formidling og bruk, og som er sentrale for Lysefjordens historie.
- Vi legger til rette for en differensiert forvaltning, sikring og bruk av kulturminner i Lysefjorden. Dette kan være i et spenn fra bruk av og opplevelse av kulturminner som blir skjøttet og vedlikeholdt, via kulturminner som opptre som del av naturen, og helt til beskyttelse av kulturminner som skal sikres og ikke brukes eller besøkes.
- Synliggjøre kulturmiljø med stort potensial for formidling og bruk, og som er sentrale for Lysefjordens historie.

Gjennom planarbeidet skal:

1. Eksisterende kunnskap om kulturminner og kulturmiljøverdier sammenstilles.
2. Kunnskap om kulturmiljøverdier oppdateres og sårbarhet kartlegges.
3. Kartlegging gjennomføres der det mangler kunnskap.
4. Tiltak og virkemidler for å ivareta kulturminner, kulturmiljø og det kulturhistoriske landskapet i Lysefjordområdet beskrives.

6.1.2 Natur- og landskap

Ved Songesand midt i Lysefjorden er det et lite tettsted med både veiforbindelse og båtanløp.

Foto: Øyvind Nesvåg

Det er dokumentert viktige regionale og nasjonale naturverdier i området, blant annet gjennom fylkesdelplanen for Preikestolen, og i Miljødirektoratet sine vurderinger i 2021 som konkluderer med at faglige kriterier for å vurdere nasjonalpark er til stede.

I Fylkesdelplanen for Preikestolen er det lagt vekt på at det i Preikestolområdet "er landskap og natur som må vernes som verdifulle for naturopplevelse, rekreasjon, utvikling av turisme og for naturforståelse og pedagogisk virksomhet." Dette er fremdeles relevant og bør ivaretas, samtidig som det er behov for oppdatert kunnskap om naturverdiene.

Lysefjordvassdraget er det eneste vassdraget i Rogaland hvor sjøørretbestanden er vurdert til "Svært god" av Vitenskapsrådet for lakseforvaltning. Dette til tross for at deler av vassdraget er regulert til vannkraftproduksjon.

Vi har lite sammenstilt kunnskap om marint naturmangfold i Lysefjorden. Lysefjorden er en terskelfjord, noe som kan redusere mulighetene for vannutskifting og som kan gjøre livet i fjorden sårbar for forurensende utslipp.

Hva vil vi?

Vi vil ta vare på landskapet og naturmangfoldet som gjør Preikestolen og Lysefjorden til et unikt område av nasjonal interesse.

Vi vil ta vare på naturmangfoldet i fjorden, landarealene rundt fjorden og i heiområdene rundt. Sårbare naturområder og områder med viktige naturverdier skal tas særlig vare på, herunder det nasjonale villreinområdet (NVO).

Viltressursene i området skal ivaretas. Dette innebærer blant annet å vurdere behovet for å ta vare på leveområder for vilt og unngå for stor menneskelig aktivitet i viktige natur- og viltområder.

Hvordan skal vi få det til?

- Etablere god kunnskap om naturmangfoldet før det legges til rette for nye tiltak eller økt menneskelig aktivitet.
- I områder hvor det er lite kunnskap bør man benytte en «føre var» tilnærming inntil det foreligger tilstrekkelig kunnskap.
- Innhentet kunnskap brukes som grunnlag for en differensiert forvaltning. Det innebærer å legge til rette for en differensiert forvaltning hvor det noen steder legges til rette for ferdsel og naturopplevelse, mens andre steder legges det vekt på å beskytte sårbar natur og sårbare arter.
- Identifisere viktige næringstiltak som berører verneinteressene og søke å finne gode kunnskapsbaserte løsninger for samspill.
- For å unngå unødig slitasje på naturen og reduserte naturopplevelser (f.eks. ved kødannelser og mye støy m.v.) i de mest besøkte områdene, skal det vurderes behov for styring av de besøkende gjennom tilrettelegging, kanalisering, endringer av traseer, og tilkomst til området.

Gjennom planarbeidet skal:

1. Eksisterende kunnskap sammenstilles om hvor det er viktige naturverdier og/eller hvor det er sårbare naturtyper. Herunder kunnskap om naturområder, viktige viltområder og marint naturmangfold.
2. Det kartlegges hvor det er inngrepsfrie naturtyper i området, og hvor det er områder med geologisk arv.
3. Aktuelle tiltak og virkemidler for å ivareta natur- og landskapsverdier identifiseres.

6.2 Næringsvirksomhet

6.2.1 Reiselivsnæringen

Lysefjorden er et yndet reisemål for både norske og utenlandske turister. En tur med båt på fjorden er en flott opplevelse uansett vær, men kanskje spesielt på dager som dette!

Foto: Øyvind Nesvåg

Preikestolen er en av Norges mest kjente turistattraksjoner, og er et kjent symbol for hele Fjord Norge og Vestlandet. Preikestolen og Lysefjordområdet har stor betydning for markedsføring av regionen, og gir positive ringvirkninger for reiselivsbaserte næringer andre steder i fylket også. Det bør være et mål at turistene som kommer får et godt og variert tilbud av tjenester slik at de blir i regionen og fylket lengst mulig, og bidrar til verdiskaping både lokalt og regionalt. En regional planprosess kan bidra til å belyse potensialet, sette mål og beskrive handlinger for en helhetlig reiselivsutvikling av området.

Lysefjorden er, sammen med Suldal, de eneste stedene i Rogaland som er sertifisert som Bærekraftig Reisemål. Dette er et kvalitetsmerke for reisemål i Norge som tildeles av Innovasjon Norge. Ordningen skal bidra til å ivareta vår historiske og kulturelle arv, samt å støtte opp om lokalsamfunn, tradisjoner, natur og miljø. Destinasjonene skal jobbe kontinuerlig med å videreutvikle et bærekraftig reiseliv, og de evalueres hvert tredje år. En bærekraftig utvikling av Lysefjordområdet bør være et sentralt tema i den regionale planprosessen.

I Rogaland fylkeskommunes nærings- og innovasjonsstrategi står det at målet for reiselivsutviklingen i Rogaland er et bærekraftig helårsreiseliv i hele fylket. Dette målet skal nås gjennom å utvikle opplevelser og aktiviteter basert på lokale natur- og kulturverdier, samt tilgjengelig teknologi og kompetanse. Det er også et mål at gründere og etablerere innen reiselivsbransjen skal ha best mulig forutsetninger for å lykkes.

Kommuner, utviklingsselskap og destinasjonsselskap har noen felles satsningsområder og strategier som samstemmer med fylkeskommunens nærings- og innovasjonsstrategi(1). Bærekraftsperspektivet er en viktig

strategi for alle i utvikling av reiselivet. I tillegg er lokal identitet, teknologi og digital infrastruktur, samarbeid og kompetanse felles satsingsområder.

I Rogaland fylkeskommunes arbeid med planer og strategier for reiselivsnæringen, er hele fylket inkludert. Tiltak og virkemidler vil også omfatte Preikestolen og Lysefjordområdet. I utformingen av ny regionalplan vil fokuset dermed primært rettes mot planområdet når det gjelder utvikling av reiselivsnæringen.

Hva vil vi?

Vi vil at natur-, kultur- og landskapsverdiene skal være grunnlaget for et helårlig bærekraftig reiseliv i Lysefjordområdet.

Hvordan skal vi få det til?

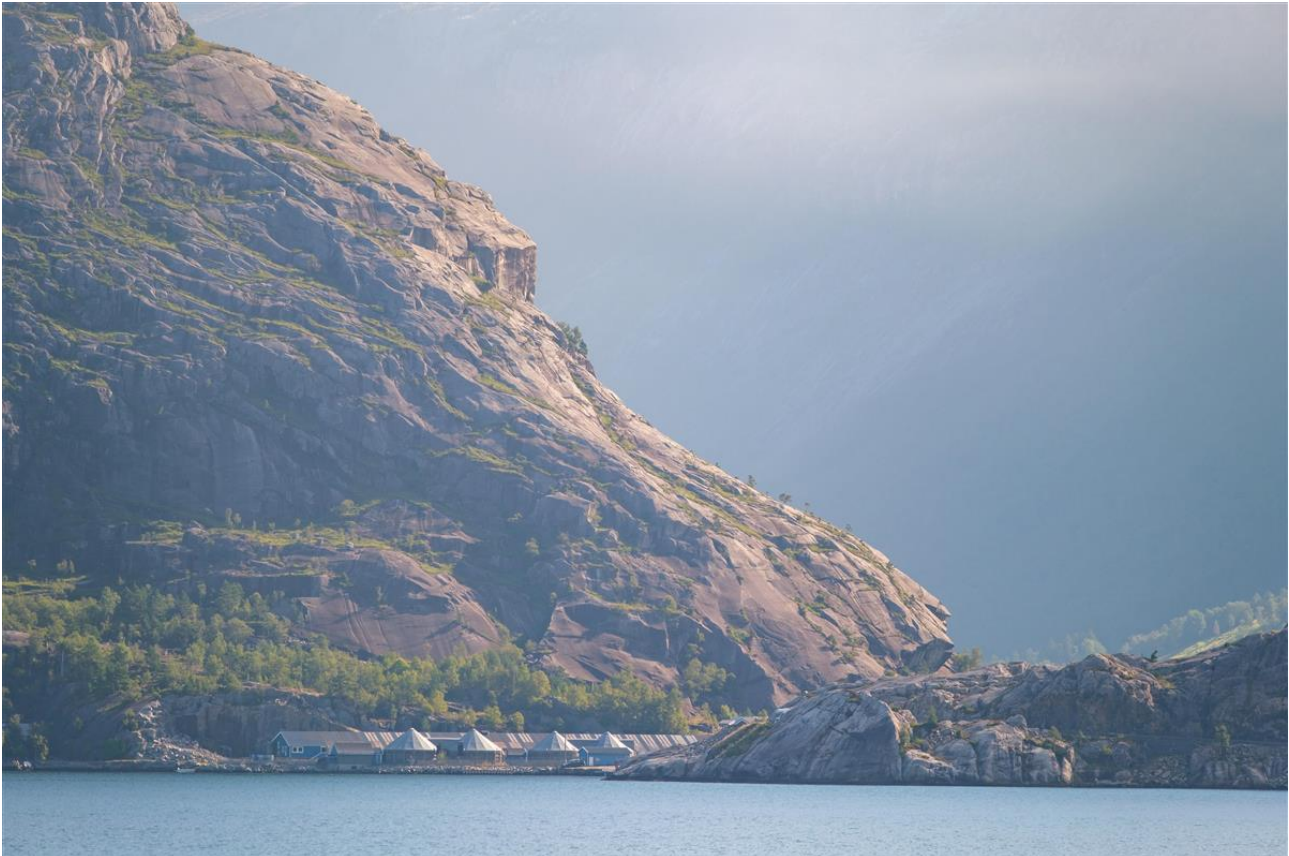
- Bidra til å utvikle nye supplerende og alternative reiselivstilbud Lysefjorden og nærliggende områder.
- Legge til rette for nyetableringer.
- Sørge for tilstrekkelig kompetanse innen både lokalt og regionalt reiseliv. (Ivaretas i reiselivsstrategien)
- Effektiv bruk av teknologi.
- Opprettholde status som bærekraftig reisemål. Samarbeide med kommuner, reiselivsaktører m.v.
- Bruke Preikestolen og Lysefjordområdet til å markedsføre Rogaland og Sør-Vestlandet som reiselivsmål.

Gjennom planarbeidet skal:

1. En oversikt over eksisterende reiselivsbasert næringsvirksomhet i Lysefjordområdet utarbeides.
2. Kunnskap om hvor det er planer om eller potensiale for reiselivsutvikling i området sammenstilles.
3. Aktuelle tiltak, virkemidler og utfordringer for å fremme reiselivsutviklingen identifiseres.

(1) En analyse av Rogalands ulike strategidokument med fokus på reiseliv. Norsk Hotellhøgskole, UiS.

6.2.2 Andre næringsinteresser

Nede ved fjorden i Eiane er det oppdrettsanlegg for smoltproduksjon.

Foto: Øyvind Nesvåg

Det er flere andre næringsinteresser i Lysefjordområdet enn de som er knyttet til naturopplevelse og reiselivsbaserte næringer, og det er viktig disse vurderes og ivaretas i planprosessen.

Det ligger blant annet tre store kraftverk i Lysefjorden, og det går flere overføringslinjer for strøm fra Lysebotn. Total årlig produksjon er på om lag 2 250 GWh i planområdet, tilsvarende strømforbruket til over hundretusen husstander. Målt i verdiskaping er vannkraftproduksjon trolig den største næringsvirksomheten i planområdet.

Det er flere steder gårdsbruk og aktiv landbruksproduksjon, særlig der det er nærhet til veiforbindelse. Ved Eiane er det et anlegg for smoltproduksjon, og ved Oanes er det et midlertidig testanlegg for havbruk. Det er også et anlegg for skjelloppdrett i fjorden, noen hundre meter vest for Hellenen. Ytterst i fjorden ved Forsandmoen er det omfattende masseuttak ved Forsandmoen, og uttak av byggeråstoffer er viktig for sysselsetting.

Hva vil vi?

Vi ønsker å opprettholde næringsvirksomhetene som finnes langs Lysefjorden, og vurdere potensialet for nye bærekraftig etableringer som ikke reduserer områdets attraktivitet for turister og friluftsliv.

Hvordan skal vi få det til?

- Det skal lages en oversikt over eksisterende næringsvirksomheter, som grunnlag for å vurdere ivaretagelse av ulike næringer i planen.

Gjennom planarbeidet skal:

1. Kunnskap innhentes og en oversikt over hvilke andre næringsinteresser enn de reiselivsbaserte som finnes i Lysefjordområdet sammenstilles.
2. Aktuelle tiltak og virkemidler for å sikre et bærekraftig næringsliv vurderes.

6.3 Friluftslivsinteresser

Kjerag er et stadig mer populært turmål. Området er en del av Frafjordheiane landskapsvernområde og har flere restriksjoner knyttet til ulik aktivitet og ferdsel.

Foto: Øyvind Nesvåg

I regional plan for friluftsliv og naturforvaltning er det definert regionale friluftsområder i Preikestol- og Lysefjordområdet. Oppdatering av de regionale friluftsområdene i Rogaland pågår, og de regionale friluftsområdene omkring Lysefjorden vil bli vurdert i denne sammenheng.

Ryfast har redusert reisetiden mellom Jæren og Ryfylke betydelig og det har blitt mer fleksibelt når man kan reise, i og med at man ikke er avhengig av fergetider. Dette har gjort Lysefjordområdet mer tilgjengelig for

befolkningen på Nord-Jæren, og har trolig bidratt til å øke store deler av områdets betydning som regionalt friluftsområde.

Natur- kulturmiljø- og landskapsopplevelser er, som for reiselivet, med på å gi Lysefjordområdet en høy verdi for friluftslivet, både lokalt, regionalt og nasjonalt. Lysefjorden gir i dag også mulighet for å utøve flere forskjellige former for friluftsliv fra vandring Lysefjorden rundt med stopp på Turistforeningens hytter, til kortere dagsturer, padling på fjorden, og til ekstremsport som basehopping. Denne variasjon i opplevelsesmuligheter er det viktig å ta vare på hvis Lysefjordområdet skal bevare sin attraktivitet som friluftsområde.

Godt tilrettelagte stisystemer i områder med mye ferdsel vil kanalisere ferdselen, og kan gi redusert slitasje på omkringliggende naturområder. Dette gjelder både for stien til Preikestolen, men vil også være relevant i forhold til løypenettet rundt Lysefjorden. På den annen side kan for mange stier og annen tilrettelegging i naturområder også gi økt slitasje på naturen, forstyrrelser og annen negativ påvirkning på naturmangfold.

Kapasiteten på stien til Preikestolen er begrenset på dagene med størst besøk. Øker antall besøkende, kan det gi fremtidige utfordringer. Det er behov for å vurdere alternativer for å håndtere det økende antallet besøkende.

I takt med økende antall besøkende har det vært et økende behov for å øke antall parkeringsplasser, forbedre serviceanlegg og å utvide bredden på stiene både til Preikestolen og til Kjerag.

Hva vil vi?

Vi ønsker tilgjengelige friluftsområder som gir gode naturopplevelser og varierte fysiske utfordringer for de besøkende.

Hvordan skal vi få det til?

- Arbeide for at det legges til rette for utfartsparkeringer til sti- og friluftsområdene.
- Arbeide for et prisenivå på parkering som bidrar til at alle har råd til å benytte friluftsområdene.
- Bidra til at det legges til rette for god skilting og informasjon om sti- og friluftsområdene.

Gjennom planarbeidet skal:

1. En oppdatert sammenstilling og vurdering av stisystemene i Lysefjordområdet med beskrivelse av parkeringsplasser for friluftsområdene. Tilgjengelighet til friluftsområdene med båt og buss utarbeides.
2. Arbeidet med oppdatering av regionale friluftsområder, som blant annet er basert på kommunenes arbeid med verdsetting av friluftsområder i kommunene ferdigstilles og sammenstilles.
3. Behov for tiltak og virkemidler vurderes.

6.4 Tilkomstveier og trafikk til Lysefjordområdet

Hårnålsvingene mellom Lysebotnen og Ørnareiret er en spektakulær opplevelse.

Foto: Øyvind Nesvåg

Tilkomst til Preikestol- og Lysfjordområdet er for de aller fleste enten via bilvei eller med båt. Statistikk fra Lysefjorden Utvikling viser at de fleste reiser til Preikestolen og Kjerag med bil. Dette er ikke overraskende da det er lange avstander, og trolig flere andre praktiske grunner til at mange besøkende velger bil.

Det er kollektivtilbud med buss og båt til flere steder i Lysefjordområdet. Til Preikestolhytta, hvor fotturen til Preikestolen starter, er det mange daglige avganger. Den regionale planen skal ha fokus på bærekraftig utvikling, og da er det viktig med vurderinger av hva som er beste bærekraftige transportløsninger og om klimautslippene fra transport kan reduseres.

Næringsliv, for eksempel drivkraft av kraftverk og distribusjonsnett, krever effektive transportløsninger hele året som er tilpasset den enkelte næringsaktiviteten.

Det er rutebåter på fjorden, private operatører tilbyr fjordcruise, det er turer med ribbåter og det går noen cruiseskip inn i Lysefjorden.

Det tilbys også turer med helikoptersightseeing. Omfanget av dette er ikke kjent.

Hva vil vi?

Det skal legges vekt på en bærekraftig utvikling av Lysefjordområdet, og det må da også arbeides for å redusere klimautslippene som følge av transport til området.

Det skal være egnet tilkomst til attraksjonene, og til parkeringsplasser og ferjeleier hvor stiene til de ulike attraksjonene begynner/passerer.

Hvordan skal vi få det til?

- Kartlegge hvor kommunikasjonslinjene går; – stier, veier, turparkeringer, sykkel, båt og buss.
- Legge til rette for kollektive transportårer fra byene, og utviklingspotensialet langs rutene for å bedre tilgangen med kollektivtransport lokalt skal vurderes.

Gjennom planarbeidet skal:

1. Kunnskap om hvilke utfordringer som eksisterer, knyttet til tilkomstveier og trafikk til Lysefjordområdet oppdateres.
2. Klimagassutslipp som følge av transport til og fra Lysefjordområdet beregnes.
3. Behov for aktuelle tiltak og virkemidler vurderes.

6.5 Innbyggere og lokalsamfunn

Forsand ytterst i Lysefjorden har flest innbyggere.

Foto: Øyvind Nesvåg

Det bor om lag 700 mennesker i ytre del av Lysefjorden ved Oanes, Forsand og videre inn til Eiane og Fossmork. Det er også fastboende ved Songesand og i Lysebotn. På Jørpeland er det om lag 7400 innbyggere.

Mange tilreisende til Preikestolen kommer via denne byen, og dette har dermed betydning for både de som bor der, næringslivet og bybildet.

Reiselivsnæringen er en viktig del av næringslivet. Regionalplan for Preikestolen og Lysefjordområdet skal bidra til å legge til rette for at reiselivet skal styrkes. Turismen i området har økt betraktelig den siste tiårsperioden, og reiseliv er den næringen som vokser fortest i verden. Å utvikle et bærekraftig reiseliv innebærer blant annet at innbyggere og lokalsamfunn ikke skal påføres belastninger som følge av besøkende. Belastningene kan gjelde trafikkutfordringer, manglende tilrettelegging og slitasje på natur og kultur.

Et lokalsamfunn som ivaretar innbyggernes interesser når det gjelder tilpasning til besøkende, ivaretar også innbyggernes helse. Livskvaliteten på stedet må være god. Dette innebærer for eksempel at stedet gir trygghet, er fritt for støy og forurensing. Estetiske kvaliteter er også et viktig element å legge vekt på. Et fysisk og estetisk godt miljø oppfattes av de fleste som positivt, og bidrar til å styrke livskvaliteten.

Dette må samstemme med å gi gode friluftsopplevelser både for de som bor på stedet, og turistene. Å opprettholde god tilgang til naturen er viktig for mennesker når det gjelder både psykisk og fysisk helse. Frilftsaktiviteter er en form for fysisk aktivitet som også viser stor grad av sosial likhet i deltakelse(2).

Å gi mennesker mulighet til å oppleve natur, kultur og friluftsliv krever tilrettelegging slik at flest mulig kan delta. Bærekraftig turisme innebærer at universell utforming er et grunnleggende prinsipp. Det gjelder flere former for funksjonsnedsettelse. Her er det viktig å se på hele verdikjeden innen reiseliv, som utforming av spisesteder, hoteller, campingplasser, severdigheter, transport og turområder. Krav om universell utforming kan også stimulere næringslivet til å finne innovative løsninger i utforming av ulike produkter.

Det er primært kommunene som har ansvaret for oppfølging av egne innbyggere, men planen vil inneholde en overordnet vurdering av mulige konsekvenser for innbyggere i området. Bosettingen rundt Lysefjorden er både en del av attraksjonsverdien, kulturopplevelsen, og grunnlaget for tjenester som besøkende er avhengige av. Vi kan bidra til at lokalsamfunnet får fordelene med reiselivet og friluftslivet, mens ulempene reduseres med god planlegging i samarbeid mellom næringsliv, offentlig sektor og lokalsamfunnene.

Hva vil vi?

Vi ønsker en utvikling av reiselivet og annen aktivitet i regionen som oppleves positivt, og som ikke medfører redusert livskvalitet og bolyst for fastboende.

Hvordan skal vi få det til?

- Innhente kunnskap om befolkningsutvikling i området, og samarbeide med kommunene om planlegging og tiltak som gir en bedre avvikling av reiselivet, for å gi fordeler og redusere ulemper for lokalsamfunnene.
- Vurdere hvordan, og hvor, det kan legges til rette for å ivareta kravene til universell utforming.
- Vurdere tiltak som kan føre til bedring av folkehelsen.

Gjennom planarbeidet skal:

1. Kunnskap om befolkningsutvikling i området sammenstilles.
2. Mulige utfordringer, som følge av mange turister, vurderes.
3. Aktuelle tiltak, virkemidler og utviklingsmuligheter identifiseres.

(2) Fysisk aktivitet; omfang, tilrettelegging og sosial ulikhet – en oppdatering og revisjon av Gunnar Breivik og Kolbjørn Rafoss 2012.

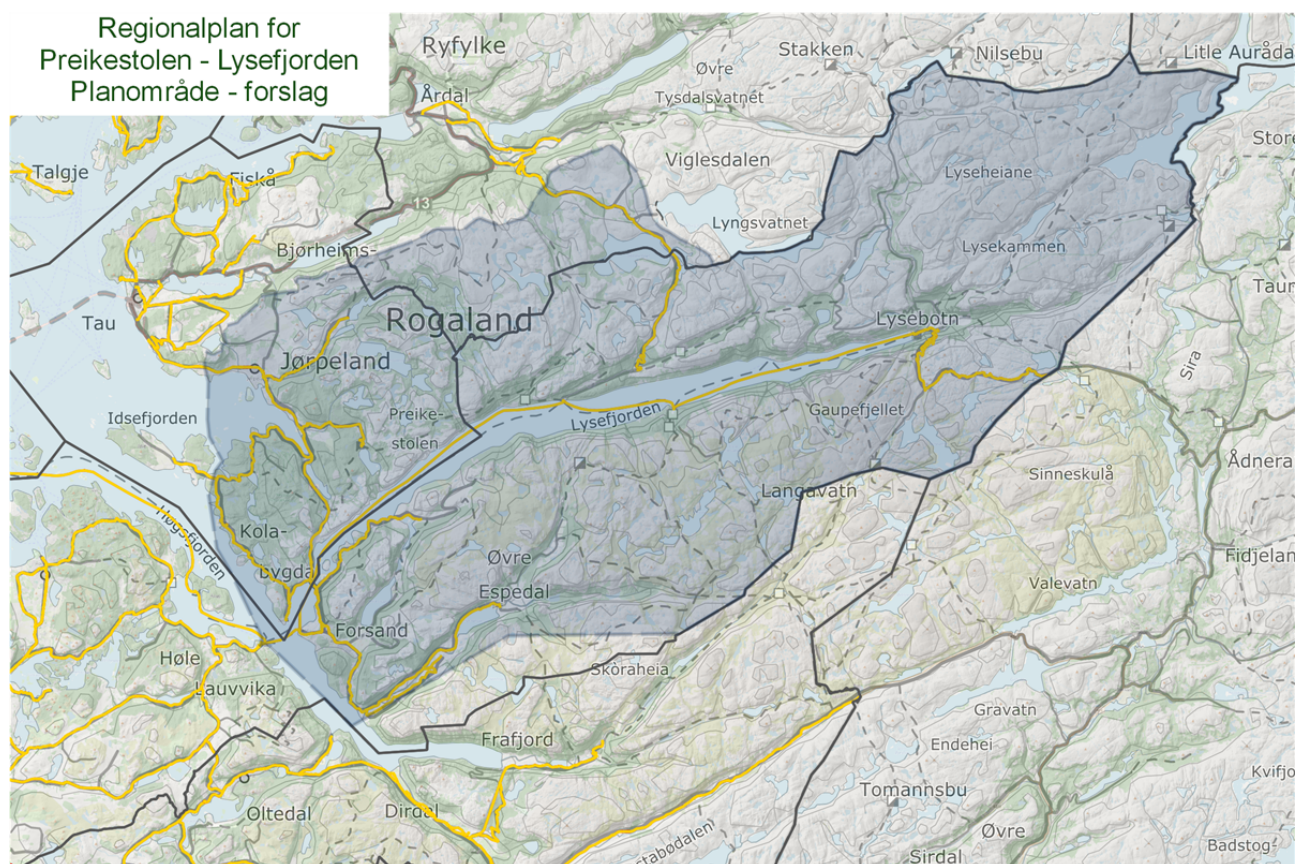
7 Planavgrensning

Planen skal ha en geografisk avgrensning i heiområdene omkring Lysefjorden, men skal også ha med vurdering av området utenfor planområdet som er relevant for reiseliv og regionalt friluftsliv. Det vil være viktig at planen gjør vurderinger av tilkomstveier med bil og båt til Lysefjorden, omkringliggende overnattingstilbud, omkringliggende naturattraksjoner og lokal næringsutvikling.

Lysefjorden og de nærliggende landarealene som danner fjordlandskapet, ligger i kommunene Strand og Sandnes. Disse områdene er en opplagt del av planområdet. I tillegg foreslås at tilliggende natur- og friluftsområder i Hjelmeland kommune inngår. Dette for å sikre en helhetlig vurdering av et sammenhengende område, hvor det er flere regionale interesser knyttet til natur og friluftsliv.

I forslag til planavgrensning er det blant annet lagt vekt på:

- Regionale friluftsområder og turstier av regional interesse
- Regionale interesser knyttet til kulturmiljø
- Natur og landskapsverdier
- Innfartsveier til planområdet
- Reiselivspotensialer

Kartet viser foreslått planavgrensning for regionalplanen. Kilde: Temakart-Rogaland

Innenfor verneområder som naturreservater, landskapsvernområder og nasjonalt villreinområde er det vernebestemmelsene for det enkelte område som gjelder. Planen vil ikke innebære noen endringer i avgrensning og bestemmelser for disse områdene. Det er likevel hensiktsmessig å integrere deler av verneområdene i planområdet for å kunne se området omkring Lysefjorden under ett.

Regionale friluftsområder og turstier av regional interesse

Innenfor planavgrensningen er det mange store friluftsområder av regional verdi, og det er flere turstier som skaper et sammenhengende stinettverk i området og til omkringliggende områder. Ved avgrensning er det lagt vekt på å ta med parkeringsplasser til stinettverket som fører inn i til Lysefjorden, blant annet parkeringsplasser i Røssdalen, Vindalen, Liarvatnet og langs veien over Lyngsheia. Regionale friluftsområder (Fink 2004) og friluftsområder verdsatt av kommunene som «svært viktig» og «viktig» er vektlagt. Ved utvelgelse av planavgrensning er det lagt vekt på å ta med ett helhetlig natur- og landskapsområde i heiene omkring Lysefjorden, hvor det er viktige regionale friluftslivsinteresser.

Kulturmiljø

Det er kartlagt flere kulturmiljøer med svært stor verdi, og det finnes en rekke kulturmiljøer innenfor planavgrensningen. Selve Lysefjorden og dalsidene omkring fjorden har status som Kulturhistorisk landskap av nasjonal verdi (KULA). Ved utvelgelse av planavgrensning er det lagt vekt på kartlagte kulturmiljøverdiene.

Natur og landskap

Det ligger flere verneområder innenfor planavgrensningen, hvor Frafjordheiane landskapsvernområde er det største av disse. Området nord for Lysefjorden omkring Preikestolen har nasjonalt vern, men mye av området har svært store naturverdier og ble i 2021 vurdert av Miljødirektoratet til å oppfylle naturfaglige kriterier for nærmere vurdering til nasjonalpark. Preikestolen og Neverdalsfjellet har store natur- og landskapsverdier og er i kommuneplan og i en egen reguleringsplan regulert for å sikre natur- og landsverdiene. Ved utvelgelse av planavgrensning er det lagt på å ta med ett helhetlig natur- og landskapsområde i heiene omkring Lysefjorden.

Innfartsveier til planområdet

Eksisterende tilgjengeligheten til planområdet via veier og ferdsel på fjorden er av stor betydning når muligheter for utvikling av Lysefjordområdet skal vurderes. Fylkesvei 4224 går mellom Ådneram og Lysebotn, og er eneste vei til indre del av Lysefjorden. Fylkesvei 4668 mellom Årdal og Songesand er eneste vei i midtre del av Lysefjorden. I ytre del av Lysefjorden er den mest trafikkerte veien, og hvor det er tilkomst fra Jørpeland, både til Preikestolhytta og til Lysefjorden. Offentlig rutebåt/ferje går mellom Lauvik, Forsand og Lysebotn, med flere stopp underveis. Det er også flere private transporttilbud med båt. Ved utvelgelse av planavgrensning er det lagt vekt på å ta med tilkomstveier og kaiområder for rutetrafikk på Lysefjorden.

Reiselivsutvikling

God tilkomst via veier og med båt er viktig både for fastboende, næringsliv og for turister som ønsker å besøke området. Et helhetlig og sammenhengende transportsystem er viktig for besøkendes opplevelse av Lysefjordområdet og for å skape sammenheng mellom de ulike reiselivstilbudene i og rundt planområdet. Ved

utvelgelse av planavgrensning er det lagt vekt på tilkomstveier og båtruter nært til Lysefjorden, og som kan være av betydning for fremtidige reiselivsutvikling.

Om planavgrensningen

Planavgrensningen er foretatt for å vise planområdet som planprosessen skal ha fokus på. Det kan i planprosessen komme frem opplysninger og behov som innebærer at beskrevet planavgrensning bør justeres. Ved behov vil det være mulig å gjøre endringer innenfor rammene av plan- og bygningsloven.

I forhold til reiselivsutvikling kan det være aktuelt å se dette i sammenheng med potensiale for reiselivsutvikling i omkringliggende områdene til planavgrensningen, uten at dette innebærer behov for å definere disse områdene i planprogrammet.

8 Planens konsekvenser - Konsekvensutredning

Plan- og bygningsloven § 4-2, fastslår at regionale planer med retningslinjer eller rammer for framtidig utvikling som kan få vesentlig virkning for miljø og samfunn, skal ha en særskilt vurdering og beskrivelse av planens virkninger for miljø og samfunn. Dette omtales ofte som konsekvensutredning. Det er en egen forskrift om konsekvensutredninger, som legger føringer for innhold og hvordan en slik prosess skal gjennomføres.

Utarbeidelse av retningslinjer eller rammer for framtidig utbygging kan være aktuelt. Konsekvensutredningen vil på et overordnet nivå inkludere vurdering av hvilke konsekvenser ulike retningslinjer og rammer for videre utvikling kan medføre. Som en del av utredningsgrunnlaget vil det bli vurdert om det skal utarbeides scenarioer for utvikling av området, med utgangspunkt i ulike besøkstall, arealendringer og aktiviteter, med videre.

Økende antall besøkende til Preikestolen og Lysefjordområdet kan gi en rekke utfordringer når det gjelder både naturopplevelse for de besøkende, negativ påvirkning på naturmangfold og trafikk til Lysefjordområdet.

Aktuelle temaer i en konsekvensutredning er:

- Slitasje og forstyrrelser på natur som følge av høye besøkstall
- Hensynet til villrein i de deler av heiene hvor den har leveområder
- Støyende aktivitet (droner, helikoptre, arrangementer med mer)
- Sikkerhet og beredskap
- Trafikk på Lysefjorden og i Lysefjordområdet
- Hensynet til lokalsamfunnene
- Endringer i arealbruk, herunder eventuelle påvirkninger på natur, kulturmiljø og landskap.

Det legges opp til at konsekvensutredningen skal begrenses til å redegjøre for virkningene planen eller programmet kan få på et overordnet nivå. Både positive og negative konsekvenser av planen og planens virkemidler skal vurderes, herunder konsekvenser av eventuelle retningslinjer i planen og foreslåtte tiltak. Eventuelle konkrete framtidige utbyggingsplaner kan dersom de aktualiseres kreve egne prosjektspesifikke konsekvensutredninger.

I forkant av konsekvensutredningen skal det lages en ROS-analyse som vil være et viktig grunnlag for vurdering av sikkerhet og beredskap i konsekvensutredningen.

Båttur på Lysefjorden

Foto: Øyvind Nesvåg